

jméno:

studijní číslo:

-----

1) Za grafické slovo pokládáme útvar, který se podle pravidel českého (slovenského) pravopisu píše dohromady. Věta *No, to to dopadne!* obsahuje 4 grafická slova.

- a) Kolik obsahuje slov fonotaktických? Která to jsou?
- b) Kolik obsahuje slov ve smyslu lexikálních jednotek? Čím to prokážete?
- c) K čemu slouží výrazy zachycené ve větě jako grafická slova, jež nejsou lexikálními jednotkami?

2) Možná jste ve škole slyšeli o větách s "nevyjádřeným" podmětem. Nic takového neexistuje. Věta podmět buď má, nebo nemá. Podmět jsme definovali jako větný člen, který bezprostředně rozvíjí přísudek, a to ve vztahu kongruenčním. Podle této definice rozhodněte, zda následující věty mají či nemají podmět, a ten výslovně uveďte. Připomínám, že co následuje, je vždy jen jedna věta.

- a) Kdybych nepřišel, zavolej mi pak večer na kolej.
- b) Že výuka odpadá, se bohužel nikdo nedozvěděl včas.
- c) Že výuka odpadá, se vlastně vůbec nikomu nehodilo.
- d) Na večírek jsme s Pavlem dorazili až před půlnocí.
- f) Peněz se mu jako vždy zoufale nedostávalo.
- g) Studentů baltistiky během roku postupně ubývá.
- h) Měsíc teď právě ubývá.
- i) A plus B to celé na druhou je A na druhou plus dvě AB plus B na druhou.

3) Věta *Po celou tu dobu si pozorně četl v knize* obsahuje jediné substantívum: ON. Lexémy DOBA a KNIHA, jež v abstraktním systému jazyka jsou též substantíva, tato věta proměnila do adverbii (stejně jako je do adverbia proměněno adjektívum POZORNÝ). Leč i substantívum proměněné od adverbia lze rozvíjet přívlastkem. Doplňte výraz *v knize* přívlastkem ve vztahu

- a) kongruenčním,
- b) rekčním,
- c) volné závislosti,

vždy však nějak odvozeným od výrazu KOČKA (pro Slováky MAČKA) .

4) Následující věty se liší jedině aktuálním členěním. Ke každé z nich navrhnete výpovědní situaci, aby se do ní hodila právě ona a žádná jiná.

- a) /neřeklabixmuto/
- b) /'tobixmu 'neřekla/
- b) /'neřeklabixmu 'toto/
- c) /'jemubixto 'neřekla/

Rozum do hrsti a hodně zdaru!

Milí studenti, jistě jste si všimli, že neumím abecedu: ve dvou případech ze čtyř jsem v zadání písmenkové číslování pokazil. Eberhardt Hauptbahnof, básník český, má ve svém Nedokončeném kalendáři inserát: *Abecedu doučím, i jednotlivá písmenka. Uspěl jsem též se státníky.*
Nyní k řešení.

1) Za grafické slovo pokládáme útvar, který se podle pravidel českého (slovenského) pravopisu píše dohromady. Věta *No, to to dopadne!* obsahuje 4 grafická slova.

a) Kolik obsahuje slov fonotaktických? Která to jsou?

Použití čárky naznačuje tři fonotaktické celky, sc. /'no 'toto' dopadne/. Přijímám i rozdělení do dvou fonotaktických slov /no'toto 'dopadne/, z nichž první začíná předklonkou, nepřízvučným *no*.

b) Kolik obsahuje slov ve smyslu lexikálních jednotek? Čím to prokážete?

Lexikální jednotka je schopna vytvářet větné členy a v daném větném postavení se obměňovat s jinými. To zde dokáže jedině fonotaktické slovo *dopadne* (vs. *skončí, zapůsobí, vyzní...*) a pak nepřízvučné *to* (vs. *prověrka, výlet, divadlo, zápas...*). Někdo jste obměňovali i *no* (vs. *teda, jů*), leč nic z toho není větný člen, cf. *No, to ten zápas dopadne!*

c) K čemu slouží výrazy zachycené ve větě jako grafická slova, jež nejsou lexikálními jednotkami? Uvědomte si, že u slovesa *dopadne* schází doplnění *jak*. Přízvučné *to* sice nestojí za *jak* (cf. *No, nějak to dopadne.*), leč ukazuje na díru, která ve větě zeje, a my chápeme, že patří doplnit *špatně*. Úvodní *no* je opravdu příznakem emotivnosti.

2) Možná jste ve škole slyšeli o větách s "nevyjádřeným" podmětem. Nic takového neexistuje. Věta podmět buď má, nebo nemá. Podmět jsme definovali jako větný člen, který bezprostředně rozvíjí přísudek, a to ve vztahu kongruenčním. Podle této definice rozhodněte, zda následující věty mají či nemají podmět, a ten výslovně uveďte. Připomínám, že co následuje, je vždy jen jedna věta.

a) Kdybych nepřišel, zavolej mi pak večer na kolej.

TY, cf. *Kdybych nepřišel, zavolejte mi pak večer na kolej.*

b) Že výuka odpadá, se bohužel nikdo nedozvěděl včas.

NIKDO, cf. *Že výuka odpadá, jsem se bohužel nedozvěděl včas.*

c) Že výuka odpadá, se vlastně vůbec nikomu nehodilo.

ŽE VÝUKA ODPADÁ, cf. *Profesorova nepřítomnost se vlastně nikomu nehodila.*

d) Na večírek jsme s Pavlem dorazili až před půlnocí.

JÁ + PAVEL / MY + PAVEL, cf. *Na večírek Honza s Pavlem dorazili až před půlnocí.*

f) Peněz se mu jako vždy zoufale nedostávalo.

nemá podmět: substantívum v genitívu není s přísudkem kongruentní.

g) Studentů baltistiky během roku postupně ubývá.

nemá podmět: stejný důvod

h) Měsíc teď právě ubývá.

MĚSÍC

i) A plus B to celé na druhou je A na druhou plus dvě AB plus B na druhou.

buď vše nalevo od *je*, nebo vše napravo od *je*

3) Věta *Po celou tu dobu si pozorně četl v knize* obsahuje jediné substantívum: ON. Lexémy DOBA a KNIHA, jež v abstraktním systému jazyka jsou též substantíva, tato věta proměnila do adverbíí (stejně jako je do adverbia proměněno adjektivum POZORNÝ). Leč i substantívum proměněné od adverbia lze rozvíjet přívlastkem. Doplňte výraz *v knize* přívlastkem ve vztahu

- a) kongruenčním,
- b) rekčním,
- c) volné závislosti,

vždy však nějak odvozeným od výrazu KOČKA (pro Slováky MAČKA) .

Řešení:

ad a) *Po celou tu dobu si pozorně četl v kočkozpytné / kočičí knize*

ad b) *Po celou tu dobu si pozorně četl v knize Kočkozpyt / Naše kočka* (nominatív pojmenování)

ad c) *Po celou tu dobu si (Paroubek) pozorně četl v knize od Kočky / pro Kočku*

Často navrhované *v knize o kočkách* spíš naplňuje podmínky rekce než volné závislosti: o tento předložkový tvar si totiž říká substantívum *knih*a, ne však substantíva jiná, cf. *četl ve stopách té kočky* (nikoliv *o té kočce*), *ležel ve vzpomínkách na svou kočku* (nikoliv *o své kočce*).

4) Následující věty se liší jedinečně aktuálním členěním. Ke každé z nich navrhněte výpovědní situaci, aby se do ní hodila právě ona a žádná jiná.

- a) /neřeklabixmuto/
- b) /'tobixmu 'neřekla/
- b) /'neřeklabixmu 'toto/
- c) /'jemubixto 'neřekla/

Nectíte zadání. Mnozí se pouštíte do rozboru, co je Th, co Rh, a topíte se v tom. Právě proto, že jsem aktuální členění podrobně nevykládal, chtěl jsem jen výpovědní situaci.

a) Kdyby se tě na to zeptal, řekla bys mu to? - Ne, neřekla (= Neřekla bych mu to.)
o Th<JÁ, ON, TA VĚC, ŘEKLA> pravím, že neplatí Rh<platí>

b1) A měl by se dozvědět i to, že tam byla Jana? - Ne, to bych mu neřekla.
o Th<JÁ, ON, TA VĚC> pravím, že neplatí Rh<ŘEKLA>

b2) Neřekla bych mu toto, řekla bych mu jen, že jsme se z toho nakonec dostaly samy.
o Th<JÁ, ON, ŘEKLA> neplatí Rh<TATO VĚC>

c) Jemu bych to neřekla, ale tobě to povím.

o Th<JÁ, ON, TA VĚC> pravím, že neplatí Rh<ŘEKLA>, což je stejné jako v b1), leč navíc se přidává kontrast v Th(!!!) <místo ON je možné NĚKDO JINÝ>.